

OBSAH

Říjen

BIOPOTRAVINY

Bioakademie 2008, shrnutí závěrů	2
Při Potravinářské komoře vznikla Sekce pro biopotraviny	3
Střípky z Bioakademie	3-4
K Bioakademii	4
Nemocnice Císaře Franze Josefa ve Vídni vaří bio	5
Biojarmarky vévodily měsíci biopotravin	6-7
Živá čokoláda, aneb čokoláda z nepraženého kakaa	8
Novinky na trhu Bio	8
Nejkřupavější müsli	9

Ekologie a tuž

Z fermafrostu může uniknout 1500 miliard tun uhlíku	10
Otevřený dopis	10

BIOZAHRADA

Biozahrada v říjnu	11
Úroda čtenářů Bio	11

BIODIVERZITA

Pěstovali naši předci zblouhan?	12
Biodiverzitní drobníčky	13
Cibuláři jedou	13-14

ZDRAVÍ A RECEPTÁŘ

Proč je magnesium důležité pro naše zdraví	14
Proti vráskám bez botulotoxinu	14
Z podzimní zahrádky	15

Ekologické zemědělství

Percyho boj proti GM plodinám	16
PRO a PROTI geneticky manipulovaným organismům	17-18
Plochy s Bt kukuřicí v ČR	18
Kolik stojí certifikace?	18

ZPRAVODAJ

Proč někteří zemědělci nekosi své louky?	19
Problémy výsadby dřevin ve volné přírodě – nová publikace	20
Výzkum na ekologických farmách 4	21

MAPA BIOPRODEJEN, SERVIS, KNIHOVNIČKA, INZERCE

POŘADY O BIO
V TELEVIZNÍM ARCHIVU
STR. 23

BIOAKADEMIE 2008

Shrnutí závěrů

Hlavními tématy 8. ročníku Bioakademie, konané od 3. do 5. 9. v Lednici na Moravě, byly nové poznatky vědy a výzkumu v ekologickém zemědělství a trendy rozvoje. Výchozím bodem diskuzí byl posun vnímání ekologického zemědělství z okrajového sektoru do pozice potenciálního lídra v dlouhodobě udržitelném systému hospodaření a reálné příčiny nízké produkce českých biopotravin. Bylo upozorněno na nebezpečí, které pro ekologické zemědělství představuje koexistence se systémem GM produkce. Na vědecké konferenci, která se letos stala poprvé součástí Bioakademie, vystoupila řada evropských výzkumných institucí s nejnovějšími výsledky svých výzkumů.

„Ekologické zemědělství nemá ambice vyrábět potraviny pouze pro vyvolené, chce být plnohodnotným řešením klíčových problémů, jakými jsou klimatické změny, pokles biodiverzity či dostatek bezpečných potravin,“ řekl Urs Niggli, ředitel švýcarského výzkumného ústavu pro ekologické zemědělství FiBL, který na konferenci představil připravovaný projekt evropské technologické platformy pro vědu a výzkum v oblasti ekologického zemědělství. „Namísto šlechtění stále dokonalejších plodin se ekologické zemědělství zabývá zkvalitněním celého agroekosystému, upozornil na zásadní rozdíl v přístupu k problémům, jakými mohou být nedostatek vody či extrémní výkyvy klimatu.“

„Reálná koexistence GM plodin a ekologického zemědělství není možná,“ řekl Thomas Dosch, předseda německého svazu ekozemědělců Bioland a poukázal na nutnost aktivní informační osvěty tématu koexistence mezi zemědělci i odbornou veřejností. V diskuzi vystoupil se svými zkušenostmi Percy Schmeiser, nositel ceny Mahatma Gandhi Award 2000 a laureát alternativní Nobelovy ceny za rok 2007 (Right Livelihood Award) za ochranu biodiverzity a dlouhodobé hájení práv drobných farmářů.

V příspěvku o příčinách stagnace produkce biopotravin v České republice bylo poukázáno na přetrvávající problémy ekologického zemědělství, jakými jsou jeho nízká výkonnost, malá výměra orné půdy či nedostatečně řešený marketing. Bez zásadních změn v systému podpory nedojde k dosažení alespoň 60 % podílu biopotravin vyrobených v České republice na celkové spotřebě biopotravin v ČR, kterou stanovuje Program MZe udržitelné spotřeby a výroby „Ekologické zemědělství a biopotraviny“ do roku 2010. „Sběr dat, jejich analýza, vyhodnocování a interpretace nejsou

Ing. Jiřina Pavelková se loučí s účastníky Bioakademie

nyní nastaveny tak, aby umožňovaly objektivní hodnocení dosažených výsledků, a to hlavně v oblasti vytváření pracovních míst na venkově, rozvoje faremního zpracování či podpory rozvoje rodinných farem. Z tohoto důvodu dosud přijímaná opatření nevedou k žádoucím změnám,“ upozornil Roman Rozsypal z EPOS, Spolku poradců v ekologickém zemědělství.

K návrhům řešení konkrétních problémů by měla přispět systematická práce oborových organizací s ministerstvem zemědělství.

Na konferenci byla přiblížena nově přijatá implementační pravidla k Nařízení Rady 834/2007, které nabývá platnosti od 1.1. 2009. Jednotné užívání evropského loga bude povinné až od 1. 7. 2010. S ohledem na novou legislativu bylo upozorněno na potřebu udržení integrity biopotravin ve vztahu k jejich základním hodnotám. Diskutovaným tématem byl postoj hnutí k problematice transportu biopotravin z třetích zemí vs. jejich prokazatelný sociální přínos pro zemi výrobce. Účastníkům se představila nová obchodní odbytová společnost PRODEJ BIO, kterou založil Svaz PRO-BIO ve spolupráci s německým svazem Bioland.

Bioakademie se letos zúčastnilo přes 200 hostů z více než 20 zemí z celého světa. Akce proběhla pod záštitou IFOAM EU, Ministerstva životního prostředí ČR a Ministerstva zemědělství ČR. Hlavními organizátory Bioakademie byl PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců a Bioinstitut ve spolupráci s BIO Austria, za odborné spolupráce FiBL a UP Olomouc. Finančně přispěly Ministerstva zemědělství ČR, Ministerstva životního prostředí ČR, Ministerstva zemědělství a lesnictví, životního prostředí a vodního hospodářství Rakouska a Ministerstva zemědělství Slovenska. Hlavními sponzory byly společnosti „Ja! Natürlich Naturprodukte“ a Dolnorakouská pojišťovna.

Karolína Dytrtová

Slavnostní večer na lednickém zámku

STRÁPKY Z BIOAKADEMIE

Z mnoha zajímavých vystoupení na Bioakademii vyjímáme ty, na kterých jsme se z redakce mohli účastnit osobně.

Ze světa

UKRAJINA a rozvoj ekozemědělství

Jevgenij Milovanov předseda svazu ekozemědělců Ukrajiny Biolan hovořil na Bioakademii o rozvoji ekologického zemědělství na Ukrajině. První pokusy se odehrály již v roce 1977 na 3,5 tisících hektarech, kdy se snažili o bezorebné ošetřování půdy bez pesticidů a hnojiv. Na konci devadesátých let vznikly odbytové organizace, které vyvolaly zvýšenou poptávku po bioproduktech u zemědělců. V roce 2002 bylo v ekorežimu 164 ha půdy, ale počty farmářů byly malé a vyvážely se pouze zrniny. V roce 2006 bylo zaregistrováno 80 ekofarem a o rok později na 90, průměrná výměra hospodářství byla 270 ha. Na Ukrajině nejsou do ekozemědělství vkládány žádné dotace, celkem bylo v r. 2007 249 tisíc ha půdy. Hlavními produkty jsou pšenice, pohanka, žito, oves, slunečnice, řepka, koriandr, mák, sója, hrách, olejiny –

šalvěj a fenykl. Také se začíná s ekochovem včel a chovem dobytka i prasat, letos bylo také poprvé certifikováno víno. Domácí trh je zatím velmi malý, takže se exportuje – do Japonska, Kanady i jinam. V roce 2004 byly schváleny zákony pro ekozemědělství a v roce 2005 vznikla federace ekozemědělců. Plánují také produkci mléka, čerstvé zeleniny, džusů, chleba, masa a dětských výživ.

Strukturální změny EZ v Norsku a důvody zemědělců pro ukončení činnosti v tomto systému

M. Koesling seznámil auditorium s problematikou norských farem. Biofarmy mají v Norsku v průměru větší výměru půdy než konvenční. V norských podmínkách bylo v roce 1949 213 tisíc všech farem, v roce 2007 jen 50 tisíc. Od roku 2002 zaznamenávají pokles počtu farem, kdy ubylo z rozlohy 58 627 ha více než 10 tisíc ha. V Norsku je dovolen souběh produkce

v ekorežimu i konvence. Norské ekozemědělství zaznamenávalo v letech 1986–2002 růst počtu farem a také rostl obchod s ekoprodukty. V roce 2007 dosáhla rozloha ekohospodaření 3,7 % z celkové rozlohy země-

a komplikovanější, rostlinnou výrobu trápí plevel a biokrmiva nejsou, platy na farmách jsou nízké, obrát je nízký, aby dostaly vratku DPH, pro pěstitele ovoce je dlouhé přechodné období, nebo např. u koziho mléka odráží jeho nízká cena.

V Norsku se prosazuje strukturální změna i pomocí silné podpory těch, kteří mají více hektarů, více zvířat. Ale M. Koesling se domnívá, že ekozemědělství by mělo být zajímavou možností pro farmáře bez ohledu na velikost farem, protože oni mají z hlavní představu o uchování přirozené úrodnosti půdy, bojují proti znečištění a proti zdravotním rizikům z nekvalitních potravin.

dělské půdy. Cílem je dosáhnout 15 %. Mezi lety 2002–2006 odešlo 7 procent farem, zejména těch s malou výměrou půdy. Odcházel také farmář bez dojníc.

Důvody, které uváděli farmáři byly: byrokratická a drahá certifikace a kontrola, nízké dotace, stále měnící se zemědělská politika, prémie za bio nízké a vstupy vysoké, normy jsou přísnější

Problémy a výhody začlenění hospodářských zvířat a produkce bioobilnin v Inland Northwest, USA

S. G. Bramwell (na snímku nahoře) hovořil o oblasti Palouse, která se nachází blízko státu Washington, a tato zcela zvláštní homatina s malými srážkami byla využívána výhradně pro pěstování obilovin vyvážených pak do zahraničí. Tímto byla krajina velmi změněna.

Při Potravinářské komoře vznikla Sekce pro biopotraviny

PRAHA – Při Potravinářské komoře České republiky byla ustavena Sekce pro biopotraviny. Potravinářská komora tak reaguje na aktuální vývoj na trhu a hodlá tímto krokem podpořit růst výroby českých biopotravin. Předsedou Sekce pro biopotraviny byl zvolen Tom Václavík z marketingové agentury Green marketing.

Český trh s biopotravinami se rychle rozvíjí a nabízí českým výrobcům významnou podnikatelskou příležitost. Ačkoli spotřebitelská poptávka rychle stoupá, nestačí ji domácí nabídka pokrývat. Velký podíl biopotravin pro český trh se saturuje z dovozu. Tento negativní vývoj vedl **Tomáše Václavíka**, poradce v oblasti marketingu

biopotravin a prezidenta Potravinářské komory ČR, **Miroslava Tomana**, k zahájení diskuse o vhodnosti zřízení **Sekce pro biopotraviny při Potravinářské komoře ČR**.

Cílem nově vytvořené sekce je především sjednotit potřeby a požadavky českých výrobců biopotravin a umožnit jim komunikovat „jedním společným hlasem“. Hlavními úkoly Sekce bude **pomoc s odstraňováním překážek při výrobě českých biopotravin, prosazováním českých biopotravin na trhu, podpora marketingu a budování důvěry k českým biopotravinám**.

Sekce pro biopotraviny hodlá postupně analyzovat existující problémy a překážky a navrhnout

konkrétní řešení, vedoucí k většímu prodeji tužemských biopotravin na našem maloobchodním trhu, včetně veřejného stravování a gastronomie. Sekce pro biopotraviny by se ráda stala spojovacím článkem celého dodavatelského řetězce v oboru biopotravin, a proto její členové **vyzývají všechny účastníky českého trhu s biopotravinami, od zemědělců až po maloobchodníky, ke spolupráci na aktivitách a opatřeních**, které povedou ke zvyšování spotřeby v České republice vyprodukovaných a vyrobených biopotravin.

Mezi členy Sekce jsou největší čeští výrobci biopotravin, mimo jiné společnosti Amylon, Biopekárna Zemanka, Hamé, Mlékárna Valašské Meziříčí, Jizerské pekárny, Olma, TopBio a další.

K Bioakademii

Bioakademie přinesla jistě potřebné informace pro vědecké pracovníky, hosty a samotné ekofarmáře, kteří by se tam však dali spočítat tak na prstech jedné ruky... Bioakademie ovšem také odhalila skutečné vnitřní pnutí a všechny city, které musí ekofarmáři svému úsilí odevzdávat. Ekologické hospodaření je totiž daleko náročnější pro nervovou soustavu, protože farmáři prožívají neustálý pomyslný boj s úřady o razítka s dozorovými společnostmi o povolení a certifikáty. To nelze přehlížet. Proto i na Bioakademii, zejména v diskusích, vyvěřely tyto emotivní záležitosti na povrch.

Paní Netíková už s úsměvem, ale cestou na Toulcův dvůr se jí porouchalo auto...

Například vystoupení **Ing. Romana Rozsypala** o problematice stagnace produkce domácích biopotravin a vydání publikace *Lištičky na vinici*, odhalující problémy ekofarmářů, rozčeřilo zdánlivě poklidnou hladinu spokojeného ekofarmáře (více zveřejníme v dalším čísle Bio). Zejména publikace vyvolala zase emoce na straně ministerských úředníků a měla jakousi – nakonec tichou dohru – na tiskové konferenci, bez novinářů...

K obrazu téměř spokojeného a poklidného ekofarmáře přispívá také redakce Bio. Snad neúmyslně se snažíme tuto myšlenku podpořit spíše těmi pozitivními případy. Mnozí farmáři a farmářky při našich návštěvách sice mluvili o zádrhelích, problémech, ale nechtěli je zveřejňovat.

Farmáře neustále poznamenává častokrát urputný boj s problémy – v nevhodnou dobu se rozbije stroj, že vám partner onemocní, že sousedé závidí, obecní zastupitelstvo nevíta vaši podnikatelskou činnost, že vás někdo pomluví, obelstí, že vydáte peníze marně a podnikatelský záměr je zhacen okolnostmi – je nakonec završován povinnostmi, které přinese legislativa ekologického hospodaření. Neustále se perete o každou korunu.

Klobouk dolů před těmi, kteří u toho martyria zůstali. Zůstali s přesvědčením, že takovéto hospodaření je správné a potřebné pro venkov, krajinu a příští generace. Klobouk dolů před těmi, kteří to nevzdávají a sedlačí ekologicky navzdory míjejícím je dotacím a podporám a navzdory možné liknavému přístupu samotných ministerských úředníků. (vha)

STŘÍPKY Z BIOAKADEMIE

Po tomto intenzivním zemědělství zůstala v půdě zásoba anorganického dusíku na 280 let. Zcela monokulturní krajinu se nyní snaží přeměnit na krajinu s pastvinami a obilnými poli v ekologickém režimu hospodaření a střídání těchto ploch. Velkým problémem je zaplevelení, protože v půdě se nachází příliš velká zásoba dusíku.

Čtyři kolegové zkoumali na farmě dopad různého způsobu obdělávání půdy – orba, shrnování, bezorebné rozrušení půdy – na dusík, vláhu a kyselost. Zkoumali také potom výnosy triticales (od 200 do 4200 kg/ha) při různých způsobech obdělávání. Pole, která se střídavě osévají triticales a pak ponechávají pro pastvu, tak vykazují různý stupeň zaplevelení vojtěškou po předchozím pasení.

Z domova

Inovativní technologie ochrany rostlin v ekologickém zelinářství, vinařství a sadařství

Ing. Milan Hluchý, Ph.D. vysvětlil, že ochrana rostlin v ekologickém hospodaření musí splnit zásadní požadavky: ekologicky promyšlené, spolehlivé, funkční, špičkové kvality, bez reziduí cizorodých látek, ekonomicky rentabilní, neohrožující zemědělství a krajinu.

Milan Hluchý upozornil ve svém výkladu také na to, že tradiční metody pěstování a zpracování plodin – u vína je tradice již 1800 let – se ne vždy slučují s požadavkem na dobrou každoroční úrodu. V minulých stoletích se totiž výnosy z vinic pohybovaly od 48 q/ha, ale také jen 4,6 q/ha. Vyskytovaly se kalamity při napadení vinic padlím revovým. V letošním roce je také tato kalamita rozsáhlá např. v Maďarsku, Polsku i na Slovensku. Při ochraně sadů a vinic nevystačíme jen s povolenými dávkami mědi a síry, důležité je např. i ozelenění meziřadí, ale především pokrok v metodách ochrany a povolení a výroby nových přípravků.

V Evropě existují účinné ekologické prostředky ochrany před padlím revovým a plísni révovou aj., které se extrémně rozšířily. Jsou

vyrobeny na bázi kokosového oleje a užívají se také feromony, draselné vodní sklo, fenyl či prášek do pečiva. Jejich účinky jsou zatím ověřovány, ale aplikace je poměrně složitá, podle fáze vývoje škůdce. Plochy se sady a vinicemi v poslední době prudce narostly díky zvýšeným dotacím a také podporou pradenství financovaného MZe ČR.

Škůdci ohrožují nejen úrodu ve vinicích, ale také v ovocných sadech. Obaleči, svilušky, třásněnky, hálčivec révový, padlí révové, píďalky, květopasi, nesytka, housenky mery na hrušních, podkopníci, savý hmyz

aj. škůdci by se mohli potlačovat ekologickými prostředky, které jsou již povolené a aplikované v ekologickém sadařství a vinařství – např. ve Švýcarsku, připomněl Milan Hluchý. V ČR se bohužel zatím nemohou používat, protože vše vážně ve schvalovacím procesu. Došlo také ke zdražení a zkomplikování procesu certifikace. To povede ke škodám na ovoci a zelenině v ekosadech a ekozelinářstvích. Prospěšné bude prosadit myšlenku rozšířit platnost již schválených ochranných prostředků pro více zemí.

(vha)

FOTO: M. Vohralíková

Opravené a přistavěná budova Mendelovy univerzity v Lednici